

A GYERMEK MAGYARSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE: CSALÁDBAN ÉS KÖZÖSSÉGBEN HÁROM GENERÁCIÓ TAPASZTALATAI

Hölgyeim és uraim, kedves kollegák!

A téma, amelyet meg szeretnék veletek beszélni: Külföldön felnövő gyerekeink magyarságának megőrzése a családon belül és a közösségben. Azt hiszem, hogy ez mindenki olyan számára, aki ezen a konferencián jelen van, kulcskérdés. Hiszen ezen dolgoztok ott, ahonnan ide jöttetek, hogy olyanokkal, akik hasonló céllal munkálkodnak, megosszátok tapasztalataitokat, gondjaitokat, módszereiteket, sikereiteket. Több, mint hét évtizede foglalkozom én is ezzel a kérdéssel – gyemekkoromban mint alany, később mint kivitelező. Az ebből leszűrt tapasztalataimat és gondolataimat szeretném itt veletek megosztani és hozzászólásaitokkal kiegészíteni. Gondolatmenetünket három kérdésre szeretném osztani: **a mit? a hogyan? és a miért?** Mi a célunk, mit akarunk elérni? Hogyan tudjuk célunkat elérni? Végül pedig, hogy tulajdonképpen miért akarjuk ezt a célt elérni? Persze mindhárom kérdésre saját elgondolásaim és tapasztalataim alapján fogok felelni, de ezt majd a megbeszélések folyamán ki lehet egészíteni esetleg eltérő meglátásaitokkal is.

Első kérdésünk a MIT? Mit akarunk elérni? Válaszom erre: Külföldön felnövő fiataljainkat akarjuk megőrizni a magyarság számára. Legyenek hasznos és jó polgárai annak az országnak, ahol élnek, de ugyanakkor értékeljék magyar származásukat, tudják nyelvünket, ismerjék kulturánkat és érezzék magukat az egyetemes magyarság részének. Ezt a célt tartottam szem előtt, amikor gyemekeimet neveltem, valamint most, amikor unokáimmal foglalkozom. És ezt a célt fogalmaztam meg Külföldi Magyar Cserkészszövetségünk számára is.

A második kérdésünk a HOGYAN? Hogyan érjük el ezt a célt?

A helyett, hogy elvont elméletekbe bocsátkozzam, először saját gyakorlati tapasztalataimból fogok kiindulni. Ehhez elkerülhetetlen, hogy néhány szót elmondjak magamról és családomról.

Magam 7 éves koromban hagytam el Magyarországot, először Németországban, majd Brazíliában nevelkedtem. Brazíliában, ahol a nyelv portugál, amerikai középiskolába jártam, majd pedig az Egyesült Államokban végeztem az egyetemet, tehát párhuzamosan négy nyelvben nevelkedtem. Feleségem szintén első generációs magyar származású volt. Ő is 4 nyelven nőtt fel, mert Magyarországról francia Svájcba, majd Argentínába és Csílébe, végül Brazíliába, később pedig az USA-ba költözött. Három leányunk Brazíliában született és hasonló nyelvi környezetben nevelkedett: otthon magyar, az iskolában angol, az országban

portugál. Lányaim is USA-ban végezték az egyetemet, majd ketten magyar, egy pedig amerikai férjhez ment. 5 harmad-generációs unokám van: három Angliában, kettő az USA-ban született. Közülük háromnak szülei másod-generációs magyarok, kettő vegyes házasság gyermeke, ahol az apa amerikai.

Most pedig nézzük meg a mai helyzetet: másod-generációs lányaim kizárólag magyarul beszélnek és írnak egymásnak, harmad-generációs unokáim magyarul beszélnek – nemcsak velem vagy szüleikkel, hanem egymás között is. Legkisebbik leányom családjában, ahol a férj amerikai, anyjukkal magyarul, egymás között magyarul és édesapjukkal angolul beszélnek. És mindezt a legnagyobb természetességgel, különleges erőltetés nélkül, mert így tartják helyesnek, hiszen a családban ez a megszokott és helyes. Ugyanakkor ez nem gátolja őket abban, hogy magabiztosan illeszkedjenek bele az amerikai iskolai és baráti társadalomba. Tízenkét éves unokám, akinek édesapja amerikai, nemrég magyar verset írt, amelyben szeretetét fejezte ki édesanyja iránt, utána meg egy angol verset, édesapjának.

Most vizsgáljuk meg a folyamatot, és próbáljunk néhány követendő irányelvet megfogalmazni:

Következetesség: Ami a magyar nyelvet illeti, az első szabály a **kivétel nélküli következetesség**.

A gyerek szokja meg, hogy kivel milyen nyelven beszél. Ha a magyar szülő következetesen betartja, hogy vele magyarul kell beszélni (és erre nem enged kivételt), akkor a gyerek ezt megszokja és természetesnek tartja. Hadd mondjak el egy példát: két és fél éves kislányunk a gyerekszobából futott a folyosón, feleségem és magam felé. Futás közben hátra nézett a gyerekszobában lévő brazil gyereklányra, és portugálul kiabált neki. A folyosó közepén megfordult, észrevett minket és **a mondat közepén** átváltott magyarra. És ezt ösztönösen, teljes természetességgel. A kivétel nélküli következetesség biztonságot ad a gyerekeknek, tudja, hogy kivel, hogyan kell beszélni. Ha viszont a szülő hol így, hol úgy beszél vele, a gyerek összezavarodik, már nincs biztos és kényelmes szabály és a rendszer összeomlik.

Magyar társaság: Fontos, hogy a gyerekek legyen magyar társasága. Ha van helyben, akkor járjon a hétvégi magyar iskolába és a cserkészetre. Láss a gyerek, hogy családja nem egy sziget, hanem egy szélesebb magyarságnak része. Ennek későbbi lépései magyarországi látogatások, tartózkodások. A hetvenes években még nemigen volt divat gyerekeket Magyarországra küldeni, sőt voltak, akik ezt kimondottan elitélték. Feleségemmel úgy láttuk, hogy Brazíliában nevelkedő lányainknak is fontos volna a családon és a cserkészeten kívül, egy magyarországi tanulmányút. Bízunk 16 éves lányunk érettségében és próbaképpen elküldtük a

külföldi magyar gyerekek számára szervezett hathetes sárospataki nyári tanfolyamra. És íme, nagy siker volt. Kislányunk igen jól érezte magát, sokat tanult, (többek között olyan kifejezéseket is, amiket nem is nagyon értett, és amikre azt kellett mondanunk, hogy “kislányom, ilyet nem mondunk!”), és a gyerek nem Lenin bácsi szeretetével érkezett haza, ahogy azt a károgó pesszimisták jósolták, hanem Magyarország megismerésével és értékelésével. Úgy, hogy ezek után a másik két lányunkat is elküldtük Sárospatakra.

Manapság már igen sok lehetőség van arra, hogy fiataljaink időt töltsenek Magyarországon és a határokon túli magyar vidékeken. Családi látogatásokon kívül vannak a cserkészszövetségünk által szervezett tartózkodások magyar középiskolákban, van a Balassi Intézet 10 hónapos magyar nyelvi és magyarságismereti tanfolyama, amelyre már több, mint 350 tizennyolc éven feletti fiatal küldtünk, vannak cserkész-őrsvezetői és regös körútjaink, vannak a több egyetem által szervezett nyári magyar tanfolyamok, létezik a Reconnect Hungary program, amelyen nemrég 36 fiatal vett részt, hogy csak néhányat említsek. Ki kell használni ezeket a lehetőségeket!

Szülői foglalkozás: Nagyon fontos, hogy a szülő foglalkozzon a gyerekekkel magyarul: esti meseolvasás, játékok, családi foglalkozások magyarul. Egy kis magyar környezetet kell teremteni, ahol a gyereket szeretet veszi körül, ahol jól érzi magát. Ma már nagyon sok magyar videót lehet szerezni, minden korosztály számára. Legkisebb unokáim szívesen felteszik ezeket. Adjuk a magyar videókat a gyerekek kezébe, szórakozzanak magyarul. Nézzük ezeket velük együtt is. De ide tartozik a későbbi segítség és foglalkozás a magyar iskola leckéivel, anyagával, vagy a cserkészletben tanultakkal, ottani eseményekkel kapcsolatban. A magyar iskola és a cserkészlet ne egy olyan alkalom legyen, amikor a szülő leteszi a gyereket és örül, hogy néhány óráig megszabadul tőle, hanem legyen nevelési programjának része, amiben ő is résztvesz. Érezze a gyerek, hogy ez egy fontos családi program. Ahogy növekszik a gyerek, a nyelven kívül folyamatosan ismertessük vele földrajzunkat, történelmünket, irodalmunkat, népi hagyományainkat. Csak nyelvünknek és kultúránknak ismerete adhat szilárd és maradandó alapot magyarságtudatának. És ismeretessük vele a magyar eredményeket a tudományok, művészetek és sport terén: fontos, hogy nem-magyar társai közt is büszkén, vagy hogy más szóval éljek, magabiztosan mondhassa, hogy magyar.

És adjunk feladatot, felelősséget a gyerekeknek, amelyen keresztül érzi, hogy ő is felelőse a külföldi magyarság fenntartásának. Rendezvényeken, ünnepélyeken segítsen, korának megfelelő feladatokkal: díszítés, felszolgálás, szimpadi fellépés, meghívók címzése. Mennyi körlevelet címeztünk hugommal édesapánknak, aki a Brazil-Magyar Kultúregyesület elnöke volt! Máig kedves emlék mindkettőnk számára, mert éreztük, hogy valami fontosban segítünk.

Magyarságélmények: Ahhoz, hogy magyarságnevelésünk maradandó gyökereket eressen a gyerek lelkében, élményszerűvé kell tennünk. Cserkészletünkben az akadályversenyek, kirándulások, táborok magyar élmények, amelyeken még a magyar történelem egyes korszakait is megelevenítjük. Múlt évi nagytáborunkban a kurucok és labancok közti nagy csata nemcsak izgalmas kaland volt, hanem történelmünk egy mozzanatának átélését is jelentette. Mély benyomást hagyott a gyerekekben, amelyre sokáig lelkesen fognak visszaemlékezni. Gyermekkorom meghitt tábortüzein elhangzott népdalaink, irodalmunk legszebb versei mélyen belémrögződtek és ehhez hasonló élményeket igyekszünk nyújtani mai tábortüzeinken. A magyar iskolák is tegyék tanításukat minél inkább élményszerűvé. A gyerek vágyik az élmény után, ezen keresztül kell nemcsak magyar tudását, hanem magyar érzését is fejleszteni.

Harmadik kérdésünk a MIÉRT? Miért tegyük mindezt? Eddig arról beszéltünk, hogy **mit** és **hogyan** tegyünk gyermekeink és fiataljaink magyar nevelésében. Gondolkozzunk el egy kicsit azon is, hogy tulajdonképpen **miért** tesszük ezt. Hasznos ez a gyerekeknek? Jót teszünk vele ezzel? És mi más késztet minket arra, hogy időt, tudást és energiát szánjunk rá?

Ma már be lettek bizonyítva a két (vagy több) nyelv ismeretének agyfejlesztő előnyei. Még ma is vannak olyanok akik tévesen azt hiszik, hogy a magyart el kell felejteni vagy hanyagolni, hogy a gyerek gyorsabban megtanulja a helyi nyelvet. Pedig ezzel nagy kárt okozunk a gyerekeknek. Aki két nyelvet tud, az lakhelye nyelvét is – így pl. az angolt – jobban fogja tudni. Jómagam általában jobban tudtam angolul, mint amerikai osztálytársaim. Miért? Mert tudatosabban ismertem az angol nyelvet: tudatosabban, mert volt egy összehasonlítási alapom, ami tudatosabbá és alaposabbá tette a nyelv szerkezetének átérzését. Helyesírási versenyeket (spelling bees) pedig azért nyertem, mert a magyar révén fonetikus nyelvi alapom volt. És már arra is vannak bizonyítékok, hogy a többnyelvűség más tereken is erősíti az agyműködést.

De a magyar nyelv ismerete nyitja meg az ajtót a magyar kultúra felé is. És ez nem jelentéktelen érték. Ismerem több nemzet költészetét, és meggyőződéssel állítom, hogy a magyar költészet nemzetközileg is élenjáró. Keresem azt a nemzetet, amelynek olyan népdalkincse volna, mint a Magyar Tudományos Akadémia adattárában rögzített több, mint 200 ezer népdalunk. És ha nem is mindig fájdalommentes nemzeti történelmünk ismerete, átélése gazdagítja, elmélyíti személyünket, fejleszti emberségünket és tágítja, szélesbíti világnézetünket.

Az egyre inkább globalizálódó világban, ahol az emberek mindinkább szabadon mozognak és költöznek, ahol egy élet folyamán 2, 3, sőt több országban is lakunk, magyarságunk megőrzése lehet az összekötő fonal, amely megóv minket a gyökértelenségtől. Szűkebb családomban – és itt csak a tölem unokáimig lemenő három generációt számítom – a következő országokban születtek, nevelkedtek és

éltek családtagjaim: Magyarország, Németország, Ausztria, Svédország, Svájc, Argentína, Chile, Brazília, Anglia és az Egyesült Államok. Ebben a gyökértelenséggel fenyegető helyzetben az összekötő kapocs mindvégig a magyar nyelv, a magyar kultúra és a magyarságtudat volt. Mert az emberi természetnek szüksége van arra, hogy valahova tartozzon.

Végül pedig valljuk be, hogy magyarságőrző munkánknak talán fő rugója nemzetünk iránti kötelességérzésünk. Szolidaritás egy nemzettel, amely ezer év alatt sok tragédián ment keresztül, de amelynek mindig sikerült felemelkednie. A huszadik század még történelmünkben is kimagaslóan nagy tragédiái - az ország szétdarabolása, két világháború, négy évtized idegen uralom - olyan sebeket ütött, amelyekből ismét egyszer fel kell gyógyulnunk. Egy erős külföldi magyarság segíthet a magyarság nemzetközi elismerésében és érdekeinek képviselésében. De ahhoz, hogy ezt megtegye, meg kell őriznie magyarságát.

Mennél jobban tudatában vagyunk annak, hogy miért tesszük azt, amit teszünk, annál jobban tudunk nemcsak céljaink felé haladni, hanem elgondolásunkat gyerekeinkkel is átéreztetni és elfogadtatni. Annál jobban tudjuk a növekvő gyerekeinket minden fejlődési szakaszukban a magyarságunk megtartása szellemében nevelni, és amikor ez fontos, amikor megérnek rá, szóban is megbeszélni, hogy miért tartjuk magyarsághoz tartozásunkat megtartandó értéknek.

Dömötör Gábor